Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

21. veebruar 2013 *

Sotsiaalkindlustus — Määrus (EMÜ) nr 1408/71 — Artikkel 72, artikli 78 lõike 2 punkt b ja artikli 79 lõike 1 punkt a — Orvule ettenähtud perehüvitised — Kindlustus- ja töötamisperioodide liitmine — Üleelanud lapsevanema teises liikmesriigis täitunud perioodid — Arvestamata jätmine

Kohtuasjas C-619/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunal du travail de Bruxelles'i (Belgia) 15. novembri 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. novembril 2011, menetluses

Patricia Dumont de Chassart

versus

Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS),

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh (ettekandja), C. Toader ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 7. novembri 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— P. Dumont de Chassart, esindajad: advokaadid F. Hachez ja T. Delahaye,

— Belgia valitsus, esindajad: L. Van den Broeck ja M. Jacobs, keda abistasid advokaadid J. Vanden Eynde ja L. Delmotte,

— Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: E. Sitbon, M. Veiga ja S. Cook,

— Euroopa Komisjon, esindajad: V. Kreuschitz ja G. Rozet,

olles 13. detsembri 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, selle nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3), mida on muudetud nõukogu 29. aprilli 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 1399/1999 (EÜT L 164, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 354) (edaspidi „määrus nr 1408/71"), artiklit 72, artikli 78 lõike 2 punkti b ja artikli 79 lõike 1 punkti a.

2 Taotlus on esitatud P. Dumont de Chassart'i ja Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS) (töötajate peretoetuste riiklik amet; edaspidi „ONAFTS") vahelises vaidluses seoses viimase keeldumisega maksta P. Dumont de Chassart'ile tema pojast tulenevalt orbudele ettenähtud perehüvitisi.

Õiguslik raamistik

Liidu õigusnormid

3 Määruse nr 1408/71 artikli 1 punktis a on sätestatud, et selles määruses kasutatakse järgmisi mõisteid: „töötaja" on muu hulgas isik, kes on kohustuslikult või vabatahtlikult jätkuvalt kindlustatud ühe või mitme riski suhtes, mida hõlmavad töötajate sotsiaalkindlustusskeemide liigid.

4 Selle määruse artiklis 2 „Isikud, kelle suhtes määrus on kohaldatav" on ette nähtud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate ja õpilaste suhtes, kelle suhtes kehtivad või on kehtinud ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid ning kes on mõne liikmesriigi kodanikud või mõne liikmesriigi territooriumil elavad kodakondsuseta isikud või pagulased, samuti nende pereliikmete ja nende ülalpidamisel olnud isikute suhtes.

2. Käesolevat määrust kohaldatakse sellise töötaja, füüsilisest isikust ettevõtja või õpilase ülalpidamisel olnud isikute suhtes, kelle suhtes on kehtinud ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid, olenemata sellise töötaja, füüsilisest isikust ettevõtja või õpilase kodakondsusest, kui nende ülalpidamisel olnud isikud on mõne liikmesriigi kodanikud või mõne liikmesriigi territooriumil elavad kodakondsuseta isikud või pagulased."

5 Nimetatud määruse artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevat määrust kohaldatakse kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad järgmisi sotsiaalkindlustusliike:

[...]

c) vanadushüvitised;

[...]

h) perehüvitised."

6 Määruse nr 1408/71 III jaotise 7. peatüki „[p]erehüvitised” artiklis 72 „[k]indlustus-, töötamis- või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise perioodide liitmine” on sätestatud:

„Kui liikmesriigi õigusaktid seavad hüvitiste saamise õiguse omandamise sõltuvusse kindlustus-, töötamis- või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise perioodide täitumisest, võtab kõnealuse riigi pädev asutus vajalikul määral arvesse teises liikmesriigis täitunud kindlustus-, töötamis- või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise perioode, nii nagu oleksid need täitunud tema poolt kohaldatavate õigusaktide alusel.”

7 Määruse nr 1408/71 III jaotise 8. peatükis „[h]üvitised pensionäride ülalpeetavatele lastele ja orbudele” sisaldub selle määruse artikkel 78 „[o]rvud”, mis on sõnastatud järgmiselt:

„1. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab mõiste „hüvitis” peretoetusi ja vajaduse korral orbude lisa- või eritoetusi.

2. Olenemata sellest, millise liikmesriigi territooriumil orb või teda tegelikult ülalpidav füüsiline või juriidiline isik elab või asub, antakse orvuhüvitisi vastavalt järgmistele reeglitele:

a) sellise surnud töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, kelle suhtes kehtisid üksnes ühe liikmesriigi õigusaktid, orvule vastavalt selle riigi õigusaktidele;

b) sellise surnud töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, kelle suhtes kehtisid mitme liikmesriigi õigusaktid, orvule:

   i) vastavalt selle liikmesriigi õigusaktide sätetele, mille territooriumil orb elab, tingimusel et vajaduse korral artikli 79 lõike 1 punkti a sätteid arvestades on ta selle riigi õigusaktide alusel omandanud õiguse saada üht lõike 1 punktis a osutatud hüvitist

[...]”.

8 Nimetatud määruse sama 8. peatüki artikkel 79 „[ü]hissätted pensionäri ülalpeetavate laste ja orbude hüvitiste suhtes” on sõnastatud järgmiselt:

„1. Artiklites 77, 78 ja 78a määratletud hüvitisi antakse vastavalt nimetatud artiklite sätete kohaldamisel kindlaksmääratud õigusaktidele selliste õigusaktide kohaldamise eest vastutava asutuse poolt ja arvel, nii nagu oleksid pensionäri või surnud töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja suhtes kehtinud üksnes pädeva riigi õigusaktid.

Siiski:

a) kui sellised õigusaktid näevad ette, et hüvitiste saamise õiguse omandamine, säilitamine või ennistamine sõltub kindlustus-, töötamis-, füüsilise ettevõtjana tegutsemise või elamisperioodide kestusest, määratakse nende kestus vajaduse korral artikli 45 või artikli 72 sätteid arvestades;

[...]”.

9 Sama määruse VI lisa kohaselt, mis käsitleb „[teatavate liikmesriikide õigusaktide kohaldamise erikorda]”:

„A. [Belgia]

[...]

7. Määruse artikli 72 ja artikli 79 lõike 1 punkti a alusel võetakse teise liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud töötamis- ja/või kindlustusperioode arvesse, kui hüvitise saamine Belgia õigusaktide alusel on seatud sõltuvusse tingimusest, et kindlaksmääratud varasema perioodi suhtes oleksid täidetud perehüvitise saamise tingimused töötajate kindlustusskeemi raames.

[...]".

10 Nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord (EÜT L 74, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 83), selle määrusega nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, artiklis 15, milles on sätestatud üldreeglid perioodide liitmise kohta, on eelkõige ette nähtud:

„1. Määruse [nr 1408/71] artikli 18 lõikes 1, artiklis 38, artikli 45 lõigetes 1–3, artiklis 64 ning artikli 67 lõigetes 1 ja 2 osutatud juhtudel liidetakse perioodid vastavalt järgmistele reeglitele:

a) ühe liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud kindlustus- või elamisperioodidele liidetakse mis tahes teise liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud kindlustus- või elamisperioodid määral, mil neid on vaja kasutada, et täiendada esimese liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud kindlustus- või elamisperioode omandamaks, säilitamaks või ennistamaks hüvitise saamise õigust, tingimusel et sellised kindlustus- või elamisperioodid omavahel ei kattu. [...]

[...]".

Belgia õigusnormid

11 Töötajate peretoetusi käsitlevate 19. detsembri 1939. aasta konsolideeritud seaduste (edaspidi „konsolideeritud seadused") artikli 56*bis* lõikes 1 on sisuliselt sätestatud, et orvul on õigus saada orbudele ettenähtud perehüvitisi ette nähtud määral, kui ühe tema lapsevanema surma hetkel olid kas surnud lapsevanemal või üleelanud lapsevanemal vahetult surmale eelneva 12 kuu jooksul täitunud tingimused selleks, et tal tekiks nimetatud konsolideeritud seaduste alusel õigus saada kindlasummalist igakuist toetust vähemalt kuue kuu jooksul.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

12 P. Dumont de Chassart on Belgia kodanik, kes on samuti Belgia kodanikust G. Descampe'i lesk. Paaril sündis Prantsusmaal 23. jaanuaril 2000 poeg Diego Descampe, kellel on samuti Belgia kodakondsus.

13 Euroopa Kohtu toimikust nähtub, et P. Dumont de Chassart töötas ajavahemikul 28. septembrist 1993 kuni 31. augustini 2008 Prantsusmaal. G. Descampe töötas omakorda samal ajal ajavahemikul aastast 1968 kuni aastani 1976 ning aastatel 1987 ja 1988 Belgias ning aastast 1989 kuni aastani 2002 Prantsusmaal. Sellest ajast alates G. Descampe enam tööl ei käinud ning elas oma säästudest Prantsusmaal, olles seal „eelpensionil", saamata mingeid hüvitisi.

14 G. Descampe suri 25. aprillil 2008 Prantsusmaal.

15 P. Dumont de Chassart kolis 31. augustil 2008 koos oma pojaga tagasi Belgiasse, kus ta jäi pärast umbes kuu aja pikkust töötamist töötuks.

16 P. Dumont de Chassart esitas 13. oktoobril 2008 ONAFTS-ile taotluse oma pojale orbudele ette nähtud perehüvitise saamiseks.

17 Samuti esitas ta 4. veebruaril 2009 ONAFTS-ile taotluse üksikvanema lisatoetuse saamiseks alates 1. septembrist 2008.

18 ONAFTS teavitas 9. märtsil 2009 P. Dumont de Chassart'i, et talle on antud Belgias töötamise alusel perehüvitis alates 1. septembrist 2008.

19 Seejärel teavitas ONAFTS 6. aprillil 2009 P. Dumont de Chassart'i, et talle on antud ka üksikvanema toetus alates 1. oktoobrist 2008.

20 Seevastu keeldus ONAFTS 20. novembril 2009 tehtud otsusega huvitatud isikule orbudele ette nähtud perehüvitise andmisest põhjendusel, et G. Descampe'il ei olnud vahetult surmale eelneva 12 kuu jooksul täidetud tingimused, et tal tekiks õigus vähemalt kuueks kuuks kindlasummalisele igakuisele toetusele vastavalt konsolideeritud seaduste artikli 56*bis* lõikele 1.

21 P. Dumont de Chassart esitas 5. veebruaril 2010 Tribunal du travail de Bruxelles'ile (Brüsseli töökohus) kaebuse, milles ta vaidlustas selle keeldumise, väites, et ONAFTS oleks pidanud talle andma orbudele ettenähtud perehüvitisi, võttes arvesse neid kindlustusperioode, mis tal olid Prantsusmaal täitunud enne tema abikaasa surma.

22 Eelotsusetaotluses märgib see kohus, et vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 78 lõike 2 punktile b kohaldatakse orvu elukohaliikmesriigi õigust ning seega kohaldub P. Dumont de Chassart'i suhtes alates 1. septembrist 2008 Belgia õigus. Samas märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et konsolideeritud seaduste artikli 56*bis* lõike 1 kohaselt võib orbudele ette nähtud perehüvitist taotleda nii surnud lapsevanema kui ka üleelanud lapsevanema olukorra alusel. Käesoleval juhul ei saanud selline taotlus siiski surnud lapsevanema olukorrale tugineda, kuna tal ei olnud vahetult surmale eelneva 12 kuu jooksul täidetud tingimused, et tal tekiks konsolideeritud seaduste alusel õigus vähemalt kuue kuu kindlasummalisele igakuisele toetusele. Mis puudutab üleelanud lapsevanema olukorda, siis oleks P. Dumont de Chassart'i puhul see tingimus täidetud üksnes siis, kui huvitatud isiku Prantsusmaal täitunud kindlustus- ja tööperioode võiks Belgias täitunud kindlustus- ja töötamisperioodidega võrdväärsena arvesse võtta.

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et määruse nr 1408/71 artikli 79 lõige 1 välistab selle määruse artiklis 72 sätestatud võrdväärsena arvessevõtmise reegli kohaldamise. Sama määruse artikli 79 lõige 1, mis viitab nimetatud artiklile 72, osutab üksnes – nagu ONAFTS seda põhikohtuasjas väitis – surnud töötaja täitunud kindlustus- ja töötamisperioodidele ning mitte neile, mis on täitunud üleelanud töötajal. Määruse nr 1408/71 artikli 79 lõike 1 ja sellest tulenevalt ka selle määruse artiklile 72 tehtud viite isikuline kohaldamisala on seega kitsam kui konsolideeritud seaduste artikli 56*bis* lõikel 1.

24 Tribunal du travail de Bruxelles soovib teada, kas selline konsolideeritud seaduste artikli 56*bis* lõike 1 kohaldamisala piiramine määruse nr 1408/71 artikli 79 lõikega 1 kujutab endast liidu õiguses sätestatud võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtete rikkumist. Sellel kohtul on kahtlusi eelkõige seoses vahetegemisega nende laste, kelle vanemad ei ole kunagi Belgia territooriumilt teise liikmesriiki töötamise eesmärgil lahkunud, ning nende laste vahel, kelle liidu kodanikust vanemad elasid teises liikmesriigis, kus üleelanud lapsevanem Belgia õigusnormide tähenduses kontrollperioodi jooksul töötas, samas kui surnud lapsevanem ei käinud tööl. Mis puudutab esimesi neist lastest, siis saab üleelanud lapsevanem, kes töötas kontrollperioodil Belgias, tugineda lisaks surnud lapsevanema täitunud kindlustus- ja töötamisperioodidele ka tema enda Belgias täitunud kindlustus- ja töötamisperioodidele, samas kui teisena mainitud laste puhul ei saa üleelanud lapsevanem Belgias tugineda perioodidele, mis on täitunud teises liikmesriigis.

25 Neil asjaoludel otsustas Tribunal du travail de Bruxelles menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [määruse nr 1408/71] artikli 79 [lõige 1] rikub võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu üldpõhimõtteid, mis on muu hulgas sätestatud Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud [Euroopa] inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 14, vajaduse korral koostoimes [EÜ] asutamislepingu konsolideeritud versiooni artiklitega 17, 39 ja/või 43, kui seda sätet tõlgendada nii, et see loeb [nimetatud määruse] artiklis 72 ette nähtud kindlustus-, töötamis- või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise perioodide arvessevõtmist reguleerivate normide puhul õigustatud isikuks vaid surnud lapsevanema, mistõttu [konsolideeritud seaduste] artikli 56*bis* [lõige 1] välistab võimaluse, et üleelanud lapsevanemal – vaatamata kodakondsusele, kui ta on liikmesriigi kodanik või kui ta kuulub [sama määruse] isikulisse kohaldamisalasse, kes on [konsolideeritud seaduste] artikli 56*bis* [lõikes 1] viidatud 12 kuu jooksul töötanud teises liidu liikmesriigis – oleks lubatud tõendada, et ta vastab tingimusele, mille kohaselt oleks tal [samade seaduste] artikli 51 lõike 3 punkti 1 tähenduses õigustatud isikuna olnud surmale eelnenud 12 kuu jooksul õigus saada kindlaksmääratud igakuist toetust kuue kuu jooksul, samas kui üleelanud lapsevanemal, kes on kas Belgia kodanik või mõne teise liidu liikmesriigi kodanik ja kes on 12 kuu jooksul [konsolideeritud seaduste] artikli 56*bis* [lõike 1] tähenduses töötanud ainult Belgias, kuna sel juhul ei ole ta kunagi Belgia territooriumilt lahkunud, on lubatud niisugune tõend esitada?”

Eelotsuse küsimus

26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega sisuliselt selgitada, kas määruse nr 1408/71 artiklit 72, artikli 78 lõike 2 punkti b ja artikli 79 lõike 1 teise lõigu punkti a tuleb tõlgendada nii, et need lubavad kõigi kindlustus- ja töötamisperioodide liitmisel, mis on vajalikud liikmesriigis orvuhüvitise saamise õiguse omandamiseks, võtta arvesse vaid surnud lapsevanema teises liikmesriigis täitunud perioode, välistades üleelanud lapsevanema täitunud perioodid. Kui see on nii, siis soovib see kohus teada, kas sellised määruse nr 1408/71 sätted on kooskõlas võrdse kohtlemise ja diskrimineerimisekeelu põhimõtetega.

Määruse nr 1408/71 kohaldamine

27 Sissejuhatuseks tuleb esmalt täpsustada, et vastupidi sellele, mida väitis Belgia valitsus oma kirjalikes seisukohtades, ei tohi sellise surnud lapsevanema nagu G. Descampe’i ülalpeetavaid jätta ilma õigusest tugineda määruse nr 1408/71 kohaldatavusele põhjendusel, et see lapsevanem ei olnud tulenevalt asjaolust, et ta ei olnud oma surma hetkel ühegi selle määruse artikli 4 lõikes 1 loetletud sotsiaalkindlustusliigi alusel kindlustatud, enam „töötaja” nimetatud määruse artikli 1 punkti a tähenduses.

28 Määruse nr 1408/71 artikli 2 kohaselt, mis määratleb selle määruse isikulise kohaldamisala, on see määrus kohaldatav sellise töötaja ülalpidamisel olnud isikute suhtes, kelle suhtes „on kehtinud” ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid sama määruse artikli 4 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta 16. märtsi 1978. aasta otsus kohtuasjas 115/77: Laumann, EKL 1978, lk 805, punkt 5, ja 25. juuni 1997. aasta otsus kohtuasjas C-131/96: Mora Romero, EKL 1997, lk I-3659, punkt 21).

29 Põhikohtuasjas on aga selge, et G. Descampe, kes töötas aastatel 1968–2002 nii Belgias kui ka Prantsusmaal, kuulus nende mõlema liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamisalasse. Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et kui G. Descampe ei oleks veidi enne pensioniikka jõudmist surnud, oleks tal tekkinud muu hulgas õigus vanaduspensionile määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti c tähenduses nendes mõlemas liikmesriigis.

30 Igal juhul ei ole vaidlust selle üle, et nii enne kui pärast G. Descampe'i surma oli P. Dumont de Chassart, kes taotles põhikohtuasjas kõne all olevat orvuhüvitist, kindlustatud ühe liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi kaudu määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 tähenduses, nii et ta on „töötaja" selle määruse artikli 1 punkti a tähenduses ning sellest tulenevalt kuulub ta vastavalt selle määruse artiklile 2 nimetatud määruse kohaldamisalasse.

31 Seega tuleb sedastada, et selline olukord, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kuulub määruse nr 1408/71 isikulisesse kohaldamisalasse.

Määruse nr 1408/71 artikli 72, artikli 78 lõike 2 punkti b ja artikli 79 lõike 1 teise lõigu punkti a tõlgendamine

32 Seoses õigusega orvuhüvitisele olgu meenutatud, et määruse nr 1408/71 artiklis 78 sätestatud eeskirjade eesmärk on määrata kindlaks liikmesriik, kelle õiguse kohaselt nende hüvitiste andmist reguleeritakse, andes neid hüvitisi seega põhimõtteliselt vastavalt selle ühe liikmesriigi õigusaktidele. Selle artikli lõike 2 punkti b alapunktist i johtub, et kui surnud töötaja suhtes kehtisid mitme liikmesriigi õigusaktid, siis antakse nimetatud hüvitisi vastavalt selle liikmesriigi õigusaktide sätetele, mille territooriumil surnud töötaja orb elab. See säte osutab seega elukohaliikmesriigile kui ainupädevale riigile kõnealuste hüvitiste määramiseks (vt eelkõige 27. veebruari 1997. aasta otsus kohtuasjas C-59/95: Bastos Moriana jt, EKl 1997, lk I-1071, punktid 15 ja 18, ning 20. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-225/10: Pérez García jt, EKL 2011, lk I-10111, punkt 39).

33 Määruse nr 1408/71 artikli 79 lõike 1 esimese lõigu kohaselt peab pädev liikmesriik andma hüvitisi kooskõlas tema siseriiklike õigusaktidega, „nii nagu" oleks surnud töötaja suhtes kehtinud üksnes selle riigi õigusaktid.

34 Belgia valitsus väidab, et need määruse nr 1408/71 sätted võimaldavad kindlustus- ja töötamisperioodide liitmisel, mis on vajalikud liikmesriigis orvuhüvitise saamise õiguse omandamiseks, võtta arvesse üksnes surnud lapsevanema täitunud perioode, tingimusel et selles liikmesriigis, kus on hüvitise saamist taotletud, on teatud kindlustus- ja töötamisperiood juba täitunud. Sellest tuleneb, et põhikohtuasjas ei saa Belgia õigusaktides sätestatud orvuhüvitise saamise õiguse omandamiseks võtta arvesse P. Dumont de Chassart'i kindlustus- ja töötamisperioode, mis tal täitusid Prantsusmaal tema abikaasa surmale eelnenud aastatel.

35 Sellega seoses tuleb märkida, et tõepoolest reguleerib määruse nr 1408/71 artikkel 78 selle lõike 2 punkti a ja punkti b esimese lõigu sõnastuse kohaselt üksnes „surnud töötaja [orvu]" hüvitise saamise õigust. Seega ei ole see säte – nagu Euroopa Kohus on seda juba otsustanud – kohaldatav laste puhul, kes jäid orvuks pärast lapsevanema surma, kes ei olnud ise töötaja (14. märtsi 1989. aasta otsus kohtuasjas 1/88: Baldi, EKL 1989, lk 667, punkt 15).

36 Samuti on selge, et samamoodi käsitleb määruse nr 1408/71 artikli 79 lõike 1 esimene lõik selle lõike 1 esimese lõigu sõnastuse kohaselt hüvitiste maksmist puudutavas osas üksnes „surnu" olukorda.

37 Siiski tuleb meenutada, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 32 ja 33, et määruse nr 1408/71 artikli 78 lõige 2 ja artikli 79 lõike 1 esimene lõik piirduvad „kollisiooninormi" sätestamisega, mille eesmärk seisneb üksnes selles, et määrata nende orbude puhul, kelle surnud lapsevanem oli töötaja, kindlaks kohaldatav õigus ning selles osutatud hüvitiste maksmise eest vastutav asutus.

38 Seega pole nende sätete eesmärk mitte ainult erinevate siseriiklike õigusaktide samaaegse kohaldamise ja sellest tuleneda võivate probleemide vältimine, vaid ka selle takistamine, et määruse nr 1408/71 kohaldamisalasse kuuluvad isikud jääks sotsiaalkindlustuse vallas kaitseta neile kohaldatavate õigusaktide puudumise tõttu (vt analoogia alusel 11. juuni 1998. aasta otsus kohtuasjas C-275/96: Kuusijärvi, EKL 1998, lk I-3419, punkt 28).

39 Seevastu ei ole nimetatud sätete kui selliste eesmärk määrata kindlaks õiguse saada orvuhüvitist olemasolu sisulisi tingimusi. Need tingimused määratakse põhimõtteliselt kindlaks iga liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides (vt selle kohta 7. juuni 2012. aasta otsus kohtuasjas C-106/11: Bakker, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Määrus nr 1408/71 ei loo ühist sotsiaalkindlustusskeemi, vaid lubab erinevate siseriiklike skeemide olemasolu ning selle ainus eesmärk on tagada siseriiklike skeemide kooskõlastamine. Määrus lubab erinevate skeemide jätkuvat eksisteerimist, mis toob kaasa erinevaid nõudeid eri asutustele, mille suhtes on hüvitise saajal otsesed õigused kas ainult siseriikliku õiguse alusel või siseriikliku õiguse alusel, mida vajadusel täiendab liidu õigus (3. aprilli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-331/06: Chuck, EKL I-1957, punkt 27).

41 Juhul kui liidu tasandil ei ole ühtlustamist toimunud, jääb igale liikmesriigile pädevus määrata liidu õigust järgides oma õigusaktidega kindlaks sotsiaalkindlustusskeemi kuuluvate hüvitiste maksmise tingimused (vt selle kohta eelkõige 14. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-345/09: van Delft jt, EKL 2010, lk I-9879, punktid 84 ja 99, ning 30. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas C-388/09: da Silva Martins, EKL 2011, lk I-5737, punkt 71 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Sellest tuleneb, et „surnud töötaja" määratlus moodustab määruse nr 1408/71 artikli 78 lõike 2 ja artikli 79 lõike 1 esimese lõigu puhul ühe seotuse kriteeriumi, millest lähtuvalt määratakse kindlaks esiteks nende sätete kohaldatavus ning teiseks, koosmõjus orvu elukohaga, siseriiklikud kohaldatavad õigusaktid.

43 Käesoleval juhul on selge, et määruse nr 1408/71 artikli 78 lõike 2 punkti b alapunktis i sätestatud seotuse kriteerium tingib Belgia õigusaktide kohaldamise, milleks on konsolideeritud seaduste artikli 56*bis* lõige 1. Määruse nr 1408/71 artikli 79 lõike 1 esimese lõigu kohaselt peavad seega Belgia pädevad asutused andma kõnealuseid hüvitisi kooskõlas Belgia õigusaktidega, nii nagu oleks G. Descampe'i suhtes kehtinud üksnes need õigusaktid.

44 Kui nende sätete alusel on alguses juba kindlaks määratud, et orvuhüvitise andmise suhtes kohaldatakse Belgia õigusakte, millest tulenevalt on nende hüvitiste maksmise eest vastutavaks määratud Belgia pädevad asutused, siis sõltub õigus saada orvuhüvitist, vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 39–41 meenutatud kohtupraktikale, seejärel selliselt kindlaksmääratud Belgia õigusaktide sisust, milleks on konsolideeritud seaduste artikli 56*bis* lõige 1.

45 Sellega seoses on aga selge, et need siseriiklikud õigusnormid lubavad orvuhüvitise saamise õiguse olemasolu kindlaksmääramisel võtta arvesse nii surnud lapsevanema kui ka üleelanud lapsevanema täitunud kindlustus- ja töötamisperioode.

46 Sellistel tingimustel peavad Belgia pädevad asutused määruse nr 1408/71 artikli 79 lõike 1 teise lõigu punkti a alusel võtma põhikohtuasjas orvuhüvitise saamise õiguse olemasolu kindlaksmääramisel vastavalt kindlustus- ja töötamisperioodide liitmise põhimõttele, mis on sätestatud sama määruse artiklis 72, millele viitab nimetatud artikli 79 lõike 1 teise lõigu punkt a, arvesse üleelanud lapsevanema teises liikmesriigis täitunud kindlustus- ja töötamisperioode.

47 See säte, mis leevendab kohaldatavate siseriiklike õigusaktide sisu, sätestades surnud töötaja orvu kasuks kindlustus- ja töötamisperioodide liitmise põhimõtte, ei sisalda ühtegi piirangut seoses nende siseriiklike õigusnormide isikulise kohaldamisalaga. Lisaks tuleb nentida, et nimetatud säte ei viita mingil viisil mõistele „surnud töötaja".

48 Belgia valitsus väidab siiski, et selleks, et Belgia pädevad asutused saaksid teises liikmesriigis täitunud kindlustus- ja töötamisperioode nende perioodide liitmisel arvesse võtta, on nõutav, et kontrollperioodi jooksul oleks Belgias minimaalne aeg töötatud. Määruse nr 1408/71 artiklit 79 saab seega tõlgendada nii, et see kohustab neid asutusi võtma arvesse P. Dumont de Chassart'i töötamist

Prantsusmaal üksnes siis, kui selle töötamise saab liita Belgias täitunud kindlustus- ja töötamisperioodiga. Käesoleval juhul ei saa aga selle valitsuse sõnul ei G. Descampe ega P. Dumont de Chassart tugineda sellise perioodi täitumisele Belgias G. Descampe'i surmale eelnenud aastal.

49 Sellise tõlgendusega ei saa nõustuda.

50 Nagu Euroopa Kohus on juba 15. detsembri 2011. aasta otsuse kohtuasjas C-257/10: Bergström (EKL 2011, lk I-13227) punktis 44 otsustanud, ei saa pädev liikmesriik perehüvitise määramisel nõuda, et lisaks teises liikmesriigis täitunud kindlustus- ja töötamisperioodidele oleks täitunud periood ka tema enda territooriumil.

51 Nii määruse nr 1408/71 artikli 72 kui ka selle määruse VI lisa A osa punkti 7, mis puudutab orvuhüvitise maksmist Belgias, sõnastus on selles osas ühemõtteliselt selge. Esimene neist sätetest nõuab, et liitmisel arvestataks „teises liikmesriigis täitunud kindlustus-, töötamis- või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise perioode", nii nagu oleksid need täitunud pädeva asutuse poolt kohaldatavate õigusaktide alusel, samas kui teise sätte kohaselt „võetakse [orvuhüvitise andmisel arvesse]" teise liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud töötamis- ja/või kindlustusperioode (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Bergström, punkt 41).

52 Lisaks tuleb meenutada, et määrus nr 1408/71 võeti vastu EMÜ asutamislepingu artikli 51 alusel (hiljem EÜ asutamislepingu artikkel 51, muudetuna EÜ artikkel 42, nüüd ELTL artikkel 48), mis võimaldab Euroopa Liidu Nõukogul võtta sotsiaalkindlustuse valdkonnas meetmeid, mis on vajalikud töötajate liikumisvabaduse tagamiseks, kehtestades selleks korra, millega võõrtöötajatele ja nende ülalpeetavatele kindlustatakse „[kõigi perioodide]" kokkuliitmine, mida võetakse arvesse eri riikide õigusaktide kohaselt, et omandada ja säilitada õigus saada toetust ning arvutada toetuse summa (eespool viidatud kohtuotsus Bergström, punkt 42).

53 Selline tõlgendus on kooskõlas ka ELTL artikliga 48 järgitava eesmärgiga, millest lähtuvalt tuleb määruse nr 1408/71 sätteid tõlgendada ning milleks on aidata kaasa võõrtöötajate võimalikult täieliku liikumisvabaduse saavutamisele (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus da Silva Martins, punkt 70, ning 12. juuni 2012. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-611/10 ja C-612/10: Hudzinski ja Wawrzyniak, punkt 53; vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Bergström, punkt 43).

54 ELTL artiklite 45–48, samuti nagu nende artiklite rakendamiseks vastu võetud määruse nr 1408/71 eesmärk on eelkõige vältida seda, et töötajat, kes on kasutades õigust vabalt liikuda töötanud enam kui ühes liikmesriigis, koheldaks ilma objektiivse põhjenduseta ebasoodsamalt kui töötajat, kes on töötanud ainult ühes liikmesriigis (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsused da Silva Martins, punkt 76, ning Hudzinski ja Wawrzyniak, punkt 80).

55 Käesoleval juhul asetas aga see, et liikmesriik ei võtnud orvuhüvitise omandamise õiguse olemasolu kindlaksmääramisel arvesse selle liikmesriigi kodanikust töötajal – kes ühtlasi on ka surnud töötaja lapse üleelanud lapsevanem – teises liikmesriigis täitunud kindlustus- ja töötamisperioodide, selle töötaja ebasoodsamasse olukorda üksnes tulenevalt asjaolust, et ta kasutas talle ELTL artikliga 45 tagatud õigust vabalt liikuda ning sellest tulenevalt võib see takistada tal pärast oma abikaasa surma oma päritolu liikmesriiki naasta, kasutades õigust vabalt liikuda sama sätte alusel või ELTL artikli 21 alusel.

56 Ükski Belgia valitsuse esitatud argumentidest ei sea sellist tõlgendust kahtluse alla.

57 Kõigepealt käsitleb määruse nr 574/72 artikli 15 lõike 1 punkt a, selle määrusega nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, millele see valitsus oma kirjalikes seisukohtades tugineb, selle esimese lõigu sõnastuse kohaselt sõnaselgelt üksnes haigus- ja sünnitus-, indvaliidsus- ja vanadus- ning toitjakaotushüvitisi, samuti töötushüvitisi. See säte ei puuduta seevastu selliseid perehüvitisi nagu põhikohtuasjas kõne all olev orvuhüvitis.

58 Lisaks ei oma põhikohtuasja lahendamisel tähtsust nimetatud valitsuse poolt kohtuistungil osutatud eespool viidatud kohtuotsus Pérez García jt, kuna see ei käsitle kindlustus- ja töötamisperioodide liitmist määruse nr 1408/71 artikli 72 ja artikli 79 lõike 1 teise lõigu punkti a tähenduses.

59 Lõpuks, kui seoses kohtuistungil välja toodud 24. aprilli 1980. aasta otsusega kohtuasjas 110/79: Coonan (EKL 1980, lk 1445, punkt 13) ning 27. jaanuari 1981. aasta otsusega kohtuasjas 70/80: Vigier (EKL 1981, lk 229, punktid 19 ja 20) on tõsi, et Euroopa Kohus otsustas nendes kohtuotsustes, et juhul kui siseriiklikud õigusaktid seavad sotsiaalkindlustusskeemi kohaldamisalasse kuulumise sõltuvusse tingimusest, et huvitatud isik kuulus varasemalt siseriikliku sotsiaalkindlustusskeemi kohaldamisalasse, ei kohusta määrus nr 1408/71 liikmesriike samastama teises liikmesriigis täitunud kindlustus- ja töötamisperioode nende perioodidega, mis peavad olema varasemalt siseriiklikul territooriumil täitunud, siis piisab kui märkida, et käesolev kohtuasi ei puuduta sotsiaalkindlustusskeemi kohaldamisalasse kuulumise küsimust, kuna P. Dumont de Chassart oli kaetud Belgia töötajate sotsiaalkindlustusskeemiga.

60 Sellest tuleneb, et sellisel juhul nagu põhikohtuasjas ei ole surnud töötaja lapse üleelanud lapsevanema teises liikmesriigi täitunud kindlustus- ja töötamisperioodide arvessevõtmine kaugeltki määruse nr 1408/71 artikliga 72 ja artikli 79 lõike 1 punktiga a vastuolus, vaid need nõuavad vastupidi nende perioodide arvessevõtmist, kui pädeva liikmesriigi õigusnormid sätestavad, et õigus orvuhüvitisele võib tuleneda mitte üksnes surnud lapsevanemast, vaid ka üleelanud lapsevanemast, eeldusel et nad olid töötajad.

61 Neil tingimustel ei ole vaja analüüsida, kas määruse nr 1408/71 nimetatud sätted on võrdse kohtlemise ja diskrimineerimise keelu põhimõtetega kooskõlas.

62 Kõigi eespool toodud kaalutluste põhjal tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 1408/71 artiklit 72, artikli 78 lõike 2 punkti b ja artikli 79 lõike 1 teise lõigu punkti a tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigi siseriiklike õigusnormidega on sätestatud, et õigus saada orvuhüvitist võib tuleneda nii surnud lapsevanemast kui üleelanud lapsevanemast – eeldusel, et nad on käsitatavad töötajana –, siis nõuavad need sätted, et üleelanud lapsevanema teises liikmesriigis täitunud kindlustus- ja töötamisperioodid tuleb esimeses nendest liikmesriikidest hüvitise saamise õiguse omandamiseks vajalike perioodide liitmisel arvesse võtta. Sellega seoses ei oma tähtsust, et üleelanud lapsevanem ei saa tugineda ühelegi selles liikmesriigis täitunud kindlustus- ja töötamisperioodile kontrollperioodi jooksul, mis on nende siseriiklike õigusnormidega selle õiguse omandamiseks ette nähtud.

Kohtukulud

63 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, selle nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, mida on muudetud nõukogu 29. aprilli 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 1399/1999, artiklit 72, artikli 78 lõike 2 punkti b ja artikli 79 lõike 1 teise lõigu punkti a tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigi siseriiklike õigusnormidega on sätestatud, et õigus saada orvuhüvitist võib tuleneda nii surnud lapsevanemast kui üleelanud lapsevanemast – eeldusel, et nad on käsitatavad töötajana –, siis nõuavad need sätted, et üleelanud lapsevanema teises liikmesriigis täitunud kindlustus- ja töötamisperioodid tuleb esimeses nendest liikmesriikidest hüvitise saamise õiguse omandamiseks vajalike perioodide liitmisel arvesse

võtta. Sellega seoses ei oma tähtsust, et üleelanud lapsevanem ei saa tugineda ühelegi selles liikmesriigis täitunud kindlustus- ja töötamisperioodile kontrollperioodi jooksul, mis on nende siseriiklike õigusnormidega selle õiguse omandamiseks ette nähtud.

Allkirjad